

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОСИСТЕМНИМИ ПОСЛУГАМИ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ УКРАЇНИ

Дегтярь Н.В., аспірант

Сумський національний аграрний університет

Досягнення орієнтирів посткризової модернізації економіки України, ускладнюється негативними процесами використання, збереження та відновлення потенціалу природних екосистем, а також проблемами фінансування природоохоронних заходів, від вирішення яких багато в чому залежить еколого-економічна безпека українського суспільства. Постає проблема пошуку альтернативних методів управління екосистемами, а також механізмів фінансування збереження та відновлення їх функцій, що сприяли б формуванню оптимального базису для подальшого розвитку економіки України. Одним з таких механізмів може стати ринок екосистемних послуг України.

Метою створення національних ринків екосистемних послуг є організація системи платежів підприємствам, організаціям або окремим особам за перехід на нову систему господарювання, яка б забезпечувала збереження або збільшення пропозиції цінних екосистемних послуг.

Вітчизняні та зарубіжні дослідження вказують на те, що в даний час лише для чотирьох категорій екосистемних послуг здійснюються компенсаційні платежі та функціонують відповідні ринки екосистемних послуг. Водно-болотні угіддя (ВБУ) можуть надавати всі види екосистемних послуг, для яких сьогодні функціонують ринки, а саме: послуги із забезпечення прісною водою належної якості, поглинання вуглецю, збереження біорізноманіття та естетичних властивостей ландшафтів. Ці групи (кожна містить у собі цілий перелік) екосистемних послуг значно простіше оцінити економічно, а тому створити для останніх відповідні ринки.

Як свідчить світова практика формування ринків екосистемних послуг ВБУ, найбільш поширеним є ринок послуг із забезпечення прісною водою відповідної якості. На відміну від усіх інших, платежі на ринку водних екосистемних послуг практично завжди здійснюються на локальному рівні – як угоди між постачальниками чистої води, розташованими у верхів'ях, та користувачами, розташованими нижче за течією. Основою формування таких ринків є ідея про існування прямого взаємозв'язку між збереженням водно-болотних екосистем верхів'їв та якістю води, що надходить споживачам, розташованим нижче за течією.

Ринок екосистемних послуг із поглинання вуглецю функціонує в основному на міжнародному рівні: покупцями й продавцями цих послуг виступають окремі країни. Потенціал заболочених торфовищ на ринку вуглецевої сировини досить великий, використання якого у певній мірі допоможе знайти додаткові джерела фінансування різних природоохоронних програм. Для окремого водно-болотного угіддя стати учасником ринку карбонових платежів набагато складніше, ніж учасником водного ринку, оскільки вуглецевий ринок має глобальний характер та занадто високі транзакційні витрати участі (підраховано, що середня вартість інтеграції у цей ринок складає близько 100 тис. дол. США за проект). Формування таких механізмів можливе лише за умови об'єднання інтересів та потреб різних

господарюючих суб'єктів, держави та населення.

Ринки платежів за збереження біорізноманіття можуть існувати на всіх рівнях – від локального до міжнародного. Як і у випадку з водними ринками, об'єктом продажу є природоохоронні заходи, які призводять до збереження цінних, з точки зору конкретного споживача, видів, екосистем або генетичного різноманіття.

Ринки платежів за естетичні цінності досі розвинені в меншій мірі. Однак потенціал їхнього росту дуже великий. Основним споживачем цих послуг є галузь екологічного туризму. Крім цього, традиційними споживачами цього виду послуг є державні організації, що займаються охороною історичної та культурної спадщини

Потенційними перевагами розвитку ринків екосистемних послуг в Україні можна назвати наступні: для держави – посилення співпраці та партнерства, підвищення ефективності реалізації природоохоронних програм та заходів, додаткове та стабільне джерело фінансування заходів із збереження та відновлення екосистемних послуг ВБУ, додаткова можливість інформувати зацікавлені сторони про економічну цінність екосистем; для неурядових організацій та місцевих громад – поглиблення розуміння поняття екосистемних послуг, забезпечення сталості екологічних проєктів, можливість для збільшення добробуту місцевого населення; для бізнесу – економічна вигода, імідж та репутація соціально- та екологічно-відповідальної організації, додаткова можливість для отримання інвестицій, зручність – ринковий механізм. Ключовими принципами розвитку ринку екосистемних послуг України повинні стати партнерство, міжсекторальний підхід та інтеграція.

Економіка та менеджмент: перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 22–24 червня 2012 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 36-38.